

УДК 159.962.7:613.73

М. Лужкевич

ВІДЕОТРЕНІНГОВА ТЕРАПІЯ – ОСНОВА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДОЛОГІЇ

Незважаючи на всі застереження, не можна заперечувати ефективність відеотренінгової терапії. Психотерапевти допомагають встановити взаєморозуміння у сім'ї та в різних соціальних установах. Це один з тих методів, який є більш гнучким, не тривалим та цікавим для клієнта. У свою структуру він залучає новітні технології, які є необхідними у сучасний період життя, тому у відеотренінгової терапії є перспективи для подальшого розвитку.

Ключові слова: терапія, відеотерапія.

Несмотря на все предостережения, нельзя отрицать эффективность видеотренинговой терапии. Психотерапевты помогают установить взаимопонимание в семье и в различных социальных учреждениях. Это один из методов, который является более гибким, не длительным и интересным, для клиента. В свою структуру он привлекает новые технологии, которые необходимы в современный период жизни, поэтому в видеотренинговой терапии перспективы для дальнейшего развития.

Ключевые слова: терапия, видеотерапия.

Mimo wszelkich zastrzeżeń, nie można odmówić Wideotreningowi Komunikacji skuteczności, a jego trenerom rzetelnej pracy na rzecz usprawniania komunikacji w rodzinach i różnych instytucjach. Metoda ta idzie z duchem czasu, wykorzystując nowe technologie i potrzeby klienta. Jest elastyczna, krótkoterminowa i atrakcyjna. Wszystko wskazuje na to, że będzie stosowana coraz szerzej, dlatego warto już dziś wyrobić sobie na jej temat własne zdanie.

Słowa kluczowe: Wideotrening Komunikacji, komunikacja podstawowa, inicjatywa i jej przyjęcie

Polska nazwa wideotrening komunikacji wywodzi się z pojęcia Video Interaction Training (VIT). Twórcą metody był holenderski psycholog - Harrie Biemans [Srzednicka, Reczek, Banach- Kociołek, Strieżeniec 2002]. W latach 80 XX wieku obserwował on w jednym z Holenderskich domów dziecka podopiecznych i ich interakcje z dorosłymi. Obserwacje te utrwał

na taśmie video, a potem dogłębnie analizował. Z analiz tych wyłoniły się pewne sposoby zachowań dorosłych, dzięki którym dzieci chętniej pozostawały z nimi w kontakcie, chętniej współdziałały. Na bazie tych obserwacji Biemans opracował listę korzystnych zachowań werbalnych i niewerbalnych, które dorośli powinni umieć zastosować w swoich kontaktach z dziećmi. Zachowania te sprzyjają bowiem tworzeniu właściwych warunków rozwoju dla młodego człowieka. W toku prac nad metodą okazało się, że zachowania, zaproponowane przez holenderskiego psychologa, wspomagają również zapobieganie konfliktom w rodzinie, a gdy już wystąpią, skuteczniejsze i szybsze ich rozwiązywanie. Podstawy teoretyczne metody VIT zostały stworzone przez Colwyna Trevarthena z Uniwersytetu w Edynburgu. Badał on pojawianie się zjawiska intersubiektywności w trakcie pierwszych kontaktów między matką a małym dzieckiem. Nagrania video rejestrowane przez Trevarthena pokazały, że nawet u niemowląt istnieje stała gotowość do nawiązywania kontaktu. Jeśli tylko rodzice zauważą inicjatywę dziecka, może ono podjąć kolejny krok w procesie interpersonalnej komunikacji. Trevarthen twierdził, że udane interakcje dziecko-dorosły zależą przede wszystkim od wzajemnego dostrajania się partnerów interakcji do siebie. Na rozwój Wideotreningu Komunikacji miały również wpływ prace H. i M. Papoušeków oraz D. Sterna. Na podstawie badań nad specyfiką relacji pomiędzy niemowlętami a matkami, wprowadzono podstawową „jednostkę” każdego kontaktu międzyludzkiego określoną jako „inicjatywa i jej przyjęcie” [„Leksykon Wideotreningu Komunikacji” red. Urszula Szrednicka, Ewa Reczek, Grażyna Banach- Kociołek, Stefan Strieżeniec, Kraków 2002]. Stanowi ona pierwszą kategorię schematu udanych interakcji, który jest podstawowym narzędziem pracy metodą VIT. Każda aktywność drugiej osoby, kierowana w naszą stronę nazywana jest tu inicjatywą. Może być to inicjatywa związana z chęcią nawiązania z nami kontaktu, bądź inicjatywa związana z zaspokojeniem konkretnej potrzeby. Aby doszło do kontaktu międzyludzkiego, po inicjatywie jednej ze stron musi nastąpić przyjęcie tejże inicjatywy po stronie przeciwnej. Owo przyjęcie składa się z obdarzenia uwagą, a następnie dostrojenia się do potrzeb nadawcy komunikatu i podążania za jego potrzebami. Obdarzenie uwagą wyraża się między innymi w: zwróceniu swego ciała ku nadawcy komunikatu, przyglądaniu się mu, przyjaznej pozycji, miłym wyrazie twarzy, uśmiechu, przyjaznym tonie głosu, a także dzieleniu swojej uwagi między wszystkich partnerów komunikacji. Natomiast dostrajanie się i podążanie związane jest z dawaniem czasu partnerowi komunikacji, potwierdzaniem przyjęcia inicjatywy, mówieniem „tak”, „dobrze”, udzielaniem pozytywnych informacji zwrotnych, nazywaniem potwierdzającym, patrzeniem w tym samym kierunku, co druga osoba, podjęciem inicjatywy drugiej osoby, a także przyłączeniem do jej działań.

Inne teorie, które wpłynęły na rozwój Wideotreningu Komunikacji to: teorie uczenia się, teoria komunikacji oraz koncepcje pedagogiki emancypacyjnej (empowerment), teorie uczenia się sprawczego (warunkowanie instrumentalne – Thorndike, Skinner), uczenia się społecznego (uczenie się na modelu – Bandura) oraz uczenia się przez wgląd (Wertheimer). Pozwalają one wyjaśnić, w jaki sposób następuje zmiana zachowania członków rodziny w wyniku podjęcia treningu. W pracy z rodzinami trener odwołuje się również do hierarchii potrzeb A. Masłowa.

Efektywność metody Wideotreningu Komunikacji jest stale przedmiotem badań naukowych. Badania nad skutecznością VIT w rodzinach są prowadzone pod kierunkiem Paula Welsa i Rianne Jansen w Uniwersytecie Nijmegen (Holandia). Natomiast zastosowanie VIT w szkołach jest przedmiotem badań w Uniwersytecie w Dundee (Hilary Kennedy, Penny Forsyth) oraz w Uniwersytecie Karola w Pradze (Eva Bidlova) [„Leksykon Wideotreningu Komunikacji” red. Urszula Srzednicka, Ewa Reczek, Grażyna Banach- Kociołek, Štefan Strieženec, Kraków 2002].

W związku z dobrymi wynikami podczas pracy tą metodą, Wideotrening Komunikacji uzyskał poparcie Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej Królestwa Holandii i w szybkim tempie został wdrożony w opiece ambulatoryjnej w zakresie zdrowia psychicznego oraz w szkołach. Wdrażaniem metody zajmowała się założona przez H. Biemansa fundacja SPIN. Sukces metody w Holandii spowodował, że zaczęła się ona się rozszerzać w innych krajach, takich jak: Szkocja, Szwecja, Norwegia, Dania, Czechy, Stany Zjednoczone, Anglia, Szwajcaria, Słowacja, Niemcy, Finlandia, Polska, Węgry.

Na gruncie polskim metoda Wideotreningu Komunikacji jest wdrażana od 1995 roku w ramach projektu finansowanego z funduszy Ministerstwa Spraw Zagranicznych Holandii MATRA. Autorem i kierownikiem tego projektu był holenderski psychiatra dziecięcy Jan van der Does, zaś jego realizatorami Fundacja Euregio z Holandii i Fundacja na Rzecz Dzieci ze Środowisk Zagrożonych PLUS z Krakowa. Fundacja Plus posiada międzynarodową licencję AIT i prowadzi szkolenia w zakresie Wideotreningu Komunikacji oraz zajmuje się rozpowszechnianiem tej metody w Polsce. Pierwszy pokaz praktycznego zastosowania metody VIT miał miejsce w Tarnowie w 1998 roku. Projekt wdrażania metody objął wówczas również takie miasta jak: Kraków, Warszawa, Katowice, Łódź, Poznań, Rzeszów i Nowy Sącz.

Wideotrening komunikacji jest innowatorską, skuteczną i krótkoterminową formą doskonalenia umiejętności komunikowania się przy wykorzystaniu nagrań video. Początkowo, metoda ta była wykorzystywana jedynie w warunkach domowych. Stąd nazwa Video Home Training – Domowy Trening Komunikacji. Podstawowa dla metody VIT jest

„komunikacja podstawowa” czyli inicjatywa kontaktu ze strony osoby A i jej przyjęcie przez osobę B oraz wzajemna wymiana komunikatów (werbalnych i niewerbalnych). W przypadku prawidłowej komunikacji w rodzinie, gdzie następuje naprzemiennosc inicjatyw i ich pozytywnego przyjmowania, mówi się o serii „TAK”. Serię „NIE” rozpoznaje się, gdy następują po sobie sekwencje nieprawidłowych zachowań. Zadaniem trenera VIT jest pomoc rodzinie w przejściu od serii „NIE” do serii „TAK”. Praca z rodziną polega na nagrywaniu krótkich filmów (10-15min.), na których są obecni wszyscy członkowie rodziny podczas wykonywania naturalnych dla siebie czynności (np. jedzenie posiłku, odrabianie lekcji, zabawa z rodzicami). Ważne jest, aby w nagraniu uczestniczyli wszyscy członkowie rodziny, a nagrywana aktywność była naturalna oraz przyjemna dla jej członków, tak aby czuli się bezpiecznie i swobodnie. Nagrania dokonuje licencjonowany trener VIT, który następnie wykonane przez siebie nagrania opracowuje i umawia się na omówienie z rodziną. Na omówieniu nagrań obecni są rodzice oraz starsze dzieci, w miarę możliwości i potrzeb. Nagranie takie składa się z kilku(1-3) bardzo krótkich (ok.1min.) scenek, na których widać pozytywne interakcje między rodzicami, a ich dziećmi. Podczas omówień przedmiotem rozmowy są jedynie prezentowane fragmenty nagrania. Omawia się je pod kątem tego, co zadziało się na filmie, dostrzeżenia inicjatywy kontaktu, sposobu jej przejęcia i kierowania powstałą inicjatywą kontaktu. Jest to sytuacja bezpieczna dla dorosłego, który często ma zachwiane poczucie kompetencji wychowawczych. Na nagraniu widzi jedynie swoje sukcesy, jako rodzica. Kluczowe dla metody jest pozytywne podejście do klienta. Rodzice obawiają się, że będą krytykowani i pouczeni, a tymczasem widzą na nagraniu siebie, w udanym kontakcie z dzieckiem i są jeszcze za ten kontakt chwaleni. Zmiana sposobu komunikacji odbywa się przez dostrzeganie nawet najmniejszych pozytywnych zachowań interakcji rodzic-dziecko i ich pozytywne wzmocnienie. Zaletą metody jest fakt, że jest ona prowadzona w oparciu o własne doświadczenia rodziców w kontakcie ze swoimi dziećmi. Trener VIT wspólnie z rodzicami omawia każdą taką interakcję i wskazuje na te elementy, które budują pozytywny kontakt: miły ton głosu, zwrócenie się twarzą do rozmówcy, potakiwanie, parafraza. Pokazuje również na nagraniu, jak tego typu zachowania wpływają na reakcję dziecka. Dorosły może zobaczyć na nagraniu klatka po klatce, jak budował się jego kontakt z dzieckiem. Takie pozytywne komunikaty ze strony trenera VIT oraz wzrost poczucia kompetencji jako rodzica powodują, że dorosły chce coraz więcej i częściej stosować dobre warunki komunikacji i tym samym podnosić jakość swoich kontaktów nie tylko z dziećmi, ale także ze współmałżonkiem oraz innymi dorosłymi. Aktywny udział dorosłego w omawianiu nagrań powoduje, że sam zaczyna poszukiwać nowych, jeszcze lepszych sposobów radzenia sobie w kontaktach z dziećmi. Ponadto analizując własne nagrania rodzic sam dla siebie staje się modelem prawidłowych zachowań, co ma szczególnie pozytywny wpływ na poczucie sprawstwa w relacji rodzic-dziecko. Metoda Wideotreningu

Komunikacji przewiduje około 6-8 cykli nagrań i omówień z rodzicami. W toku wdrażania metody rodzice już samodzielnie potrafią omawiać swoje zachowania i coraz bieglej dostrzegać inicjatywę kontaktu ze strony swoich dzieci. Nagrania odbywają się zazwyczaj raz w tygodniu, a cały trening powinien się zamknąć w czasie 8-miu miesięcy [„Leksykon Wideotreningu Komunikacji” red. Urszula Srzednicka, Ewa Reczek, Grażyna Banach-Kociołek, Štefan Strieženec, Kraków 2002].

Metoda Wideotreningu Komunikacji początkowo została stworzona dla rodzin wieloproblemowych, w których z różnych powodów prawidłowa komunikacja została zaburzona, bądź nigdy nie miała możliwości się wytworzyć: rodziny, które nie miały prawidłowego wzorca komunikacji, rodziny doświadczające opresji (ubóstwo, brak wykształcenia, patologie itp.), rodziny z dziećmi z ADHD, z dziećmi o zaburzonym rozwoju społecznym, z dziećmi z autyzmem, niepełnosprawnością intelektualną, z dziećmi niewidomymi, niesłyszącymi, rodziny zastępcze, z dziećmi adopcyjnymi. Wideotrening Komunikacji, z racji posługiwania się obrazem, przy mniejszym znaczeniu słowa, jest skuteczny i pomocny również w przypadku rodzin z trudnościami w porozumiewaniu się werbalnym, jak np. rodziny imigrantów, mniejszości kulturowych i etnicznych oraz rodzin z dziećmi o zaburzonej komunikacji słownej.

Wraz z rozwojem Wideotreningu Komunikacji powstały nowe miejsca zastosowań metody: placówki opiekuńczo-wychowawcze (np. domy dziecka, pogotowia opiekuńcze), szkoły, szpitale, ośrodki rehabilitacyjne i geriatryczne, zakłady pracy. Ze wzrostem miejsc, gdzie można stosować metodę, powstały również jej nowe nazwy. Wideotrening Komunikacji w instytucjach (VIG), czyli Video Interaction Guidance oraz Wideotrening Komunikacji w edukacji (VIT-E). Zadaniem trenera VIT, pracującego w instytucji, jest wsparcie wychowawców, nauczycieli, personelu medycznego i opiekuńczego w tworzeniu przez nich prawidłowych relacji z dziećmi lub dorosłymi podopiecznymi. Trener stosuje te same zasady pracy jak w rodzinie, modyfikacji ulega jedynie plan pomocy, który musi uwzględniać specyfikę instytucji, w której jest stosowany. Indywidualną pracę z opiekunem, łączy się często z pracą z zespołami pracowniczymi (warsztaty) jak również z pracą z podopiecznymi (np. w szkołach, placówkach wychowawczych dla młodzieży). Natomiast trener VIT przebywający w szkole, pracuje z nauczycielem, wychowawcą nad budowaniem pozytywnego klimatu pedagogicznego, który aktywizuje uczniów i zmotywuje ich do nauki. Trening obejmuje: komunikację podstawową, organizację (strukturę) klasy czy grupy oraz metody pracy – na poziomie grupy i na poziomie indywidualnym. Trener VIT nagrywa tu lekcję prowadzoną przez nauczyciela, po czym następuje omówienie wybranych fragmentów i praca nad elementami komunikacji wydobytymi z nagranych materiału. Nauczyciele są szczególną grupą w pracy trenera. Z racji wykonywanego zawodu niechętnie poddają się krytyce i z dużą rezerwą podchodzą do metody. Na co dzień, to raczej oni nadają ton przeprowadzanym

zajęciom i są ekspertami w swojej dziedzinie. Potrzeba rzeczowej i dogłębnej prezentacji ze strony trenera, a także otwartości i chęci podnoszenia swoich kwalifikacji ze strony nauczyciela, aby podczas pracy metodą skorzystał nie tylko on, ale cały system klasowy, a przez to i szkolny [„Leksykon Wideotreningu Komunikacji” red. Urszula Srzednicka, Ewa Reczek, Grażyna Banach- Kociołek, Štefan Strieženec, Kraków 2002].

Podczas zbierania materiałów do artykułu o metodzie Wideotreningu Komunikacji znalazłam w Internecie wiele praktycznych przykładów zastosowań tej metody na gruncie polskim. Ze zdobytej wiedzy wynika, że metoda ta jest stosowana w pracy z nauczycielami w szkole. W 2000 roku wprowadzanie metody do szkół było nawet dofinansowywane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Dotarłam również do artykułu Jerzego Niemca, który opisuje zastosowanie metody Wideotreningu Komunikacji w Pogotowiu Opiekuńczym w Częstochowie, w którym pracuje [[http://www.sod. ids.czyst. pl/publikacje/1418/a418.pdf](http://www.sod.ids.czyst.pl/publikacje/1418/a418.pdf)]. VIT jest tam stosowany od 2002 roku. Dość osobliwym przykładem zastosowania Wideotreningu Komunikacji jest warszawski szpital kliniczny im. ks. Anny Mazowieckiej przy ul. Karowej [[http://www.szpitalkarowa. pl/](http://www.szpitalkarowa.pl/)]. Tam, na oddziale Patologii Noworodka, w ramach wsparcia psychologicznego dla rodziców noworodków przedwcześnie urodzonych można skorzystać ze wsparcia trenera VIT w nawiązywaniu pierwszych interakcji ze swoim dzieckiem. Nagrywane jest wykonywanie czynności pielęgnacyjnych czy po prostu bycie z dzieckiem, trzymanie go w ramionach. Następnie tak, jak w przypadku każdego nagrania VIT, jest ono omawiane z rodzicami. Metoda ta jest tu o tyle istotna, że noworodki często pierwsze dni, a nawet miesiące przebywają w inkubatorze, ich kontakt z rodzicami jest ograniczony, podczas gdy tak, jak u każdego zdrowego dziecka w pierwszych miesiącach życia, wytwarza się model przywiązania. Rodzice tak szczególnego dziecka, muszą sobie uświadomić, że mimo tak młodego wieku, dziecko podejmuje próby nawiązania kontaktu, muszą się nauczyć je dostrzegać, a także na nie odpowiadać na miarę możliwości sytuacji, w jakiej się znaleźli. Nagrania, które są przekazywane rodzicom, ważne są i dla pozostałej części rodziny, np. starszego rodzeństwa, które nie może brać czynnego udziału w życiu dopiero co narodzonego brata lub siostry, a nagrania te są jedyną okazją do oswojenia się z nowym członkiem rodziny.

Metoda Wideotreningu Komunikacji stosowana jest w Polsce od 1995 roku, natomiast w Holandii, która jest jej źródłem, od roku 1985. Na gruncie holenderskim, metoda ta, stała się trwałym składnikiem pomocy młodzieży i rodzinie. Jest rozpowszechniana w całym kraju przez SPIN – Fundację Wspierania Intensywnej Terapii Domowej. Fundacja ta działa przy wsparciu i dofinansowaniu z holenderskiego Ministerstwa Spraw Socjalnych, Zdrowia i Kultury. Wskaźnik sukcesu VIT wynosi ok.80 do 90%, przy czym sprawdza się go za okres do 5 lat. W Polsce kształceniem, nadzorem i wspomaganie wdrażania metody Wideotreningu Komunikacji zajmuje się Biuro VIT SPIN

Polska działające przy Fundacji na Rzecz Dzieci ze Środowisk Zagrożonych „Plus” w Krakowie [Srzędnicka, Reczek, Banach- Kociołek, Strieżeniec 2002].

Droga do zostania licencjonowanym trenerem VIT nie jest łatwa. Składa się ona w dwu etapów. Pierwszym z nich jest szkolenie trenerskie. Trwa ono ok.2-3 lat. Zaczyna się id kursu wprowadzającego do metody, który zazwyczaj jest realizowany podczas jednego weekendu. Po kursie przyszły trener VIT na własną rękę lub z pomocą Fundacji Plus, zajmującej się szkoleniem trenerów, szuka sobie superwizora. Kolejnym krokiem jest znalezienie kilku rodzin, które zdecydują się pracować omawianą metodą. Przyszły trener VIT samodzielnie nawiązuje kontakt z rodziną, filmuje jej interakcje i omawia nagrania. Rola superwizora ogranicza się do indywidualnych spotkań superwizyjnych, na których omawia on z kursantem przyniesiony materiał video i wspólnie wybierają fragmenty, które będą omówione z rodziną. Czas trwania takiego spotkania to 60 minut, a indywidualnych spotkań z superwizorem musi być aż 30. Po zrealizowaniu spotkań indywidualnych, należy się wywiązać ze spotkań interwizyjnych w grupie 3-5 osobowej innych kursantów. Na tych spotkaniach przyszli trenerzy VIT dzielą się swoimi spostrzeżeniami, trudnościami i refleksjami. Wspólnie omawiają przyniesione materiały. Takich spotkań należy odbyć 15. Aby uzyskać certyfikat trenera VIT, należy zdobyć 80 punktów. Poza wymaganymi nagraniami video punktowane są również: sfilmowane prezentacje metody VIT, tłumaczenia artykułów o VIT, a także udział w konferencjach na temat metody. Głównym źródłem zdobywania punktów (75%) muszą być jednak własne nagrania filmowe. Szkolenie trenerskie kończy się egzaminem certyfikacyjnym przed komisją złożoną z superwizora prowadzącego, koordynatora VIT SPIN Polska oraz innych osób powołanych przez koordynatora VIT SPIN Polska. Podczas egzaminu prezentowany jest film końcowy podsumowujący pracę z systemem oraz praca pisemna na temat metody.

Aby zostać superwizorem metody VIT, trzeba przejść jeszcze dłuższą drogę. U jej podstaw leży oczywiście zdobycie certyfikatu trenera VIT. Następnie należy znaleźć osoby, które szkolą się na trenera VIT i objąć je swoją opieką, tzn. stać się ich superwizorem. Przyszły superwizor potrzebuje 30, udokumentowanych nagraniami, spotkań ze stażystami oraz doprowadzenie przynajmniej 4 z nich do zdobycia tytułu trenera VIT. Kolejnym wymogiem jest uczestniczenie w charakterze asystenta w co najmniej 2 kursach wprowadzających i przedstawienie nagrań video ze swojej pracy. Ostatnim zadaniem jest przygotowanie kompilacji filmowej dokumentującej rozwój superwizora-stażysty. O uzyskaniu certyfikatu superwizora VIT decyduje komisja złożona z superwizora prowadzącego, koordynatora SPIN Polska oraz przedstawiciela SPIN Holandia. Komisja może również przyznać superwizorowi uprawnienia do samodzielnego prowadzenia kursów VIT, jednak leży to tylko i wyłącznie w jej gestii.

Jak widać, droga do uzyskania certyfikatu trenera VIT oraz superwizora VIT jest trudna, żmudna i trwa wiele lat. Należy mniemać, że jest to spowodowane dbałością o jakość i czystość stosowania metody.

W metodzie tej widać niestety pewne niedociągnięcia. Trenerem VIT może zostać tak naprawdę każda osoba, która ukończyła studia. Pracować metodą może zarówno pedagog, psycholog, logopeda jak i socjolog. Wiadome jest, że wiedza każdej z tych osób jest różna, niekoniecznie porównywalna. Pracując metodą będą patrzeć na rodzinę przez pryzmat własnej pracy zawodowej, doświadczenia i wiedzy fachowej. Na inne rzeczy w komunikacji zwróci uwagę psycholog, a na inne logopeda. W zależności od tego, na jak wykształconego trenera VIT trafi rodzina, efekty mogą być różne. Oczywiście schemat postępowania dla metody Wideotreningu Komunikacji jest dokładnie ten sam i obowiązuje wszystkich trenerów. Chodzi natomiast o pewne predyspozycje, sposób pracy i niuanse, na które będą zwracać uwagę. Przy tak zróżnicowanych kompetencjach trenerów, trudno jest uchwycić nie tyle skuteczność metody, co porównywać efekty i sposoby pracy trenerów.

Kolejną trudnością jest brak polskich tłumaczeń na temat metody. Większość publikacji jest w języku angielskim i holenderskim. W Polsce powstały tylko nieliczne prace na ten temat. Głównym propagatorem metody w naszym kraju jest Fundacja na Rzecz Dzieci ze Środowisk Zagrożonych „Plus” z Krakowa. Nie ma jeszcze ani jednej pracy doktorskiej, nie ma uczelni, które by nie tylko rozpowszechniały stosowanie metody, ale także robiły badania na temat jej skuteczności. Być może wiąże się to z tym, że najpierw powstała metoda, a dopiero później jej obudowa metodologiczna. Dopiero po powstaniu VIT zastanawiano się z jakich teorii naukowych można by skorzystać. Dopiero później szukano teorii, które potwierdzą skuteczność i zasadność metody, która już była stosowana.

Bibliografia

Szrednicka, U., Reczek, E., Grażyna Banach- Kociołek, G., Strieżeniec, S. (2002). *Leksykon Wideotreningu Komunikacji*. Kraków.

Despite all the warnings, you cannot deny the effectiveness videotreninhovoyi therapy. Psychotherapists help establish a mutual understanding in the family and various social institutions. This is one of those methods which are more flexible, not long and interesting for the customer. In its structure it involves new technologies that are necessary in the current period of life, so videotreninhovoyi therapy are the prospects for further development.

Keywords: therapy, video.

Отримано 25.2. 2012